

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ"
для студентів усіх спеціальностей
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 8 від 24.02.2014 р.

Укладач Кліменко О. М.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Соціальна відповідальність" для студентів усіх спеціальностей всіх форм навчання / укл. О. М. Кліменко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 63 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних, лабораторних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (самостійну роботу, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

Вступ

Процес глобалізації та світова інтеграція національних економік передбачає тісну взаємодію бізнесу з державою й суспільством. Сучасна концепція, згідно якої корпорації, держава, суспільство враховують інтереси один одного та всіх зацікавлених сторін. Тим самим вони покладають на себе відповідальність за вплив своєї діяльності та любых інших дій на замовників, постачальників, робітників, акціонерів, місцеві громади та інші зацікавлені сторони суспільної сфери, держави, корпорацій. Ці зобов'язання виходять за рамки встановлених законом дій дотримуватися законодавства та припускають, що корпорації, держава, суспільні організації добровільно приймають на себе зобов'язання та додаткові міри щодо підвищення якості життя населення, робітників корпорацій, їх родин, місцевих громад та суспільства в цілому.

Вивчення дисципліни "Соціальна відповідальність" дозволить розширити поняття студентів про соціально-політичні процеси й механізми взаємодії бізнесу, держави й інших найважливіших соціальних інститутів у сучасному суспільстві, систематизувати знання студентів про сутність і дотримання взаємин держави й бізнесу з різними соціальними групами.

Актуальність вивчення дисципліни "Соціальна відповідальність" в Україні ґрунтується на необхідності формування національної моделі соціальної відповідальності в межах концепції сталого розвитку.

Навчальна дисципліна "Соціальна відповідальність" є нормативною навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" всіх спеціальностей всіх форм навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Нормативна	
Модулів – 2	Напрямок підготовки 8.03050101 "Економічна теорія"	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання. Теми по вибору		Семестр	
Загальна кількість годин – 144		1-й	1-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	34 год	8
		Практичні, семінарські	
		34 год	8
		Лабораторні	
		–	-
		Самостійна робота	
		72 год	128
		у тому числі ІНДЗ	
		10 год	
		Вид контролю	
		екзамен	
4 год.	4 год.		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів фундаментальних знань теорії та практики соціальної відповідальності з позиції сучасних стандартів соціальної політики, соціальної звітності, етики бізнесу й прав людини в умовах інтеграції концепції стійкого розвитку і набуття ними відповідних професійних компетенцій, що забезпечують формування соціально-відповідальної поведінки.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

вивчення теоретичних положень і практики взаємодії держави, бізнесу, суспільства та людини у сфері соціальної відповідальності як умови стійкого розвитку суспільства;

визначення можливостей використання зарубіжного досвіду та аналіз можливостей використання елементів зарубіжних моделей соціальної відповідальності в національній економіці;

формування розуміння значення соціальної відповідальності держави, бізнесу, суспільства та людини;

аналіз ролі держави в забезпеченні практики ефективної системи соціальної відповідальності.

"Соціальна відповідальність" – навчальна дисципліна, що вивчає відповідальність держави, бізнесу, громади та людини за вплив рішень, які вони приймають та їх дій на суспільство і навколишнє середовище.

Об'єктом навчальної дисципліни є соціальна відповідальність як система.

Предметом навчальної дисципліни є теоретико-методологічні, методичні та організаційно-економічні аспекти формування і розвитку соціальної відповідальності.

Навчальна дисципліна "Соціальна відповідальність" належить до циклу природничо-наукових та загальноекономічних дисциплін. Вона є невід'ємною складовою в комплексі економічних дисциплін, що містить політичну економію, мікроекономіку, макроекономіку, історію економіки та економічної думки, державне регулювання, соціальну економіку та інші.

У свою чергу, знання з даної дисципліни забезпечують успішне виконання тренінгів та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

сутність, види, категорії, еволюцію, концепції, моделі та рівні соціальної відповідальності;

особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку;

місце соціальної відповідальності в діяльності підприємства;

нормативно-правові засади розвитку соціальної відповідальності;

моделі корпоративної соціальної відповідальності і становлення різних типів корпоративної культури;

критерії, показники та методичку оцінювання соціальної відповідальності;

особливості вияву соціальної відповідальності бізнесу в українських реаліях;

сутність соціальних інвестицій як форми вияву корпоративної відповідальності роботодавців;

сутність, складові та пріоритети розвитку соціально відповідальної політики стосовно співпрацівників підприємства;

екологічні аспекти соціальної відповідальності та їх нормативно-правове регулювання;

сутність, структуру, вимоги та особливості міжнародних стандартів соціальної звітності.

вміти:

формуванню механізму управління соціальною відповідальністю;

формуванню ефективної взаємодії роботодавців зі співробітниками на засадах соціальної відповідальності;

формувати відносини підприємства із зовнішніми організаціями на засадах корпоративної соціальної відповідальності;

визначати напрями активізації індивідуальної та колективної екологічної відповідальності;

посилювати соціальну відповідальність суб'єктів суспільного розвитку через соціальне партнерство;

здійснювати моніторинг соціальної відповідальності;

оцінювати ефективність корпоративної соціальної відповідальності;

розвивати корпоративну соціальну відповідальність як чинник підвищення конкурентоспроможності.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
СВ 1	Здійснювати обґрунтування значення взаємодії основних економічних агентів у реалізації концепції сталого розвитку	Визначати значення соціальної відповідальності у реалізації концепції сталого розвитку
		Визначати основних економічних агентів соціальної відповідальності і аналізувати їхню взаємодію
СВ 2	Розробляти оптимальну систему розвитку корпоративної соціальної відповідальності	Формувати систему оптимального розподілу функціональних обов'язків, прав і відповідальності
		Створювати стабільні умови розвитку трудових відносин та збалансування інтересів роботодавців та працівників
		Аналізувати взаємодію основних економічних агентів корпоративної соціальної відповідальності
		Визначати соціальну відповідальність корпорації як бізнес-стратегію

1	2	3
СВ 3	Приймати рішення по визначенню дій у сфері захисту довкілля	Визначати основні принципи і напрямки соціальної відповідальності у сфері захисту довкілля
СВ 4	Здійснювати оцінку реальних досягнень соціальної відповідальності у всіх сферах господарської діяльності держави	Виявляти реальні досягнення в сфері соціальної відповідальності підприємства
		Здійснювати оцінку ефективності соціальної відповідальності
		Визначати складові розвитку соціальної відповідальності в Україні

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Соціальна відповідальність як засаднича стратегія взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини

Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку

1.1. Концепція сталого розвитку.

Економічна, соціальна та екологічна складові сталого розвитку. Концепція соціальної відповідальності як система науково обґрунтованих понять, принципів і положень концепції сталого розвитку. Роль соціальної відповідальності у реалізації концепції сталого розвитку.

1.2. Реалізація концепції сталого розвитку на засадах соціальної відповідальності.

Система соціального партнерства як механізм ефективній взаємодії держави, бізнесу та інститутів громадянського суспільства.

1.3. Цілі реалізації концепції корпоративної соціальної відповідальності.

Суспільна злагода. Стале соціально-економічне зростання. Розвиток соціальних чинників виробництва – людського і соціального капіталу і посилення їх дії на економічну діяльність.

Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства

2.1. Основні економічні агенти соціальної відповідальності і їхня взаємодія.

Аналіз взаємодії бізнесу з державою, суспільством і закордонними партнерами. Концепція взаємодії держави з громадянським суспільством. Партнерство та ефективність взаємодії людини, держави, суспільства. Закони України з ефективного співробітництва громадських об'єднань та органів влади.

2.2. Державна політика як основа формування простору взаємодії держави, суспільства й бізнесу.

Соціальна держава. Посилення відкритості державної політики. Основне втримування й напрямки державної політики. Формування й проблеми реалізації державної економічної політики. Основні напрямки державної соціальної політики. Формування й проблеми реалізації соціальної відповідальності держави.

2.3. Форми прояву соціальної відповідальності.

Форми прояву соціальної відповідальності у зовнішній та внутрішній сферах. Корпоративне громадянство. Соціальна політика підприємства. Соціальна відповідальність громадянина. Патріотизм.

Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю.

3.1. Структура управління корпоративної соціальної відповідальності.

Система оптимального розподілу функціональних обов'язків, прав і відповідальності. Порядок і форми взаємодії між органами управління та персоналом. Оцінювання результативності. Умови праці. Охорона довкілля. Співпраця із територіальними громадами. Програми соціального інвестування.

3.2. Політика управління соціальною відповідальністю.

Розробка місії, цілей та завдань у сфері соціальної відповідальності. Інтеграція соціальної відповідальності у функції структурних підрозділів підприємства. Аналіз і вдосконалення діяльності та практики організації соціальної відповідальності. Проекти соціального інвестування. Контролінг реалізації соціальних програм. Навчання персоналу у сфері корпоративної соціальної відповідальності.

3.3. Вплив державної політики на формування організаційно-економічних механізмів управління корпоративною соціальною відповідальністю.

Якість формування правових норм, контролюючих інститутів та інфраструктури. Партнерство та інституціональне інвестування. Якість продуктів та послуг. Запровадження та реалізація міжнародних стандартів.

Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності.

4.1. Державні програми соціально-економічного програмування.

Збалансування інтересів роботодавців та найманих працівників. Створення стабільних умов розвитку трудових відносин. Максимізація корисності найманих працівників. Права людини і ведення бізнесу. Роль департаменту людськими ресурсами в інтегруванні соціальної відповідальності в організацію.

4.2. Права людини на робочому місці.

Відповідність основним правам і свободам людини на підприємстві. Конвенції Міжнародної організації праці. Закони України щодо професійних спілок. Глобальні принципи Саллівана. Ініціативи з прав людини Глобального Договору ООН.

4.3. Практика партнерства між роботодавцями і працівниками.

Соціально відповідальний роботодавець. Економічний ефект від партнерських відносин між роботодавцями та працівниками. Моніторинг лояльності працівників. Мотивації та зобов'язання співробітників. Організація тренінгів на робочому місці. Кар'єрне зростання. Компенсації та стимулюючі програми. Етика і корпоративні цінності.

Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності.

5.1. Взаємодія зі стейкхолдерами як основний принцип соціальної відповідальності.

Залучення стейкхолдерів. Поняття та види стейкхолдерів. Європейський досвід. Визначення стейкхолдерів компанії. Карта стейкхолдерів. Матриця стейкхолдерів. Стратегічний діалог. Оцінка діалогу за стейкхолдерами.

5.2. Державна політика як основа формування простору взаємодії держави, суспільства й бізнесу.

Основне втримування й напрямки державної політики. Формування й проблеми реалізації державної економічної політики. Основні напрямки державної соціальної політики. Формування й проблеми реалізації соціальної відповідальності держави.

5.3. Втручання влади в діяльність компанії: вітчизняний і закордонний досвід.

Конфлікти суспільства й бізнесу, влади й бізнесу. Тенденція розвитку особистих зв'язків, лобізм, корупція. Лобізм як об'єкт корпоративного керування. Корупція як елемент реальної дійсності.

Змістовий модуль 2.

Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності

Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності

6.1. Стан довкілля як глобальна проблема.

Масштаб екологічних проблем. Економічні та соціальні прояви екологічних проблем. Міжнародні ініціативи із навколишнього середовища. Міжнародний стандарт ISO 14000. Міжнародний і український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності.

6.2. Екологічна відповідальність як складова соціальної відповідальності.

Основні принципи і напрямки соціальної відповідальності у сфері захисту довкілля. Першорядне вирішення екологічних проблем. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо. Міжнародні документи щодо навколишнього середовища та стандарти екологічного менеджменту.

6.3. Законодавство України про охорону довкілля.

Стратегія національної екологічної політики України на період до 2020 року. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища. Пріоритетність вимог екологічної безпеки. Водний, Лісовий та Земельний кодекси.

Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності

7.1. Соціальна відповідальність корпорації як бізнес-стратегія.

Соціальна відповідальність як фактор стійкого розвитку підприємства, інструмент управління ризиками та засіб підвищення ефективності управління. Довгострокові вклади в соціально-економічний розвиток територій. Відповідальність за збереження довкілля. Відповідальність перед співробітниками та іншими стейкхолдерами.

7.2. Декларація соціального партнерства.

Відносини з місцевими громадами. Принципи взаємовигідного співробітництва. Співпраця з органами влади та іншими стейкхолдерами. Розробка соціальних програм. Оцінка результативності соціального партнерства.

7.3. Створення соціально сприятливого середовища.

Прозорість ведення бізнесу. Легітимність форм власності. Позитивний економічний і соціальний вплив підприємства на суспільство. Обговорення важких запитань. Ефективні форми взаємодії із зацікавленими сторонами й групами впливу.

Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності.

8.1. Значення та зміст моніторингу соціальної відповідальності.

Алгоритм моніторингу корпоративної соціальної відповідальності. Розроблення бази власних стандартів. Фіксація параметрів корпоративної соціальної відповідальності. Виявлення реальних досягнень. Популяризація досягнень в сфері соціальної відповідальності підприємства.

8.2. Параметри моніторингу соціальної відповідальності.

Ключові індикатори та поняття поточного становища соціальної відповідальності на підприємстві. Основні напрями корпоративної соціальної відповідальності. Відповідальність кожного як корпоративного громадянина. Відповідальність перед співробітниками. Відповідальна ділова практика. Відповідальність перед громадою.

8.3. Комплексна система соціальної відповідальності.

Трансляція корпоративної соціальної відповідальності на зовнішні зацікавлені сторони. Стратегічні ініціативи. Публічна активність. Експертне позиціонування. Просування соціальної відповідальності.

Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності.

9.1. Значення та зміст оцінювання ефективності соціальної відповідальності.

Бюджет програми соціальної відповідальності. Відмінність оцінювання ефективності соціальної відповідальності від оцінювання ефективності фінансових проектів та інвестування. Волонтерські проекти та їх ефективність.

9.2. Методики оцінювання соціальної відповідальності.

Індикатори оцінювання соціальної відповідальності. Система управління та оцінки Лондонської бенчмаркетингової групи (LBG). Збалансована система показників по соціальної відповідальності. Розрахунок соціального ефекту від інвестицій.

9.3. Ключові показники ефективності соціальної відповідальності.

Досвід світових компаній та Всесвітньої бізнес-ради зі сталого розвитку. Матриця можливих показників при моніторингу та оцінці соціальної відповідальності компаній в Україні.

Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні

10.1. Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Терміни і поняття, що використовуються у Концепції. Характеристика і аналіз проблеми, на розв'язання якої спрямована Стратегія. Мета і завдання Стратегії. Обґрунтування доцільності розроблення і реалізації Стратегії на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду. Внутрішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні. Цілі, досягненню яких присвячена Стратегія. Зовнішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні.

10.2. Складові розвитку соціальної відповідальності в Україні.

Організаційні та нормативні умови розвитку соціальної відповідальності. Розвиток можливостей та компетенцій бізнес-організацій для підтримки їх у реалізації соціальної відповідальності. Підвищення обізнаності щодо соціальної відповідальності серед різних груп заінтересованих осіб.

10.3. Очікувані результати реалізації Стратегії.

Короткострокові результати (до трьох років з моменту затвердження Стратегії). Довгострокові результати. Фінансування реалізації Стратегії. Термін виконання Стратегії

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	усього	у тому числі					
		лекційні	Семінарські та практичні	лабораторні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	виконання ІНДЗ	7 підготовка до занять
Змістовий модуль 1.							
Соціальна відповідальність як засаднича стратегія взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини							
<i>Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку</i>	14	4	4	-	-	1	5
<i>Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства</i>	11	2	2	-	-	1	6
<i>Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю</i>	11	2	2	-	-	1	6
<i>Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності</i>	14	4	4	-	-	1	5

Закінчення табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності</i>	14	4	4	-	-	1	5
Разом за змістовим модулем 1	64	16	16	-	-	5	27
Змістовий модуль 2. Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності							
<i>Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності</i>	10	2	2			1	5
<i>Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності</i>	14	4	4			1	5
<i>Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності</i>	14	4	4			1	5
<i>Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності</i>	14	4	4			1	5
<i>Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні</i>	14	4	4			1	5
Разом за змістовим модулем 2	66	18	18			5	25
<i>Підготовка до екзамену</i>	10						10
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	2						2
<i>Екзамен</i>	2						2
Усього годин за модулем	144	34	34			10	66

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Соціальна відповідальність як засаднича стратегія взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини			
<i>Тема 1.</i> Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	<i>Тема семінарського заняття: "Стале соціально-економічне зростання":</i> 1. Роль інститутів громадянського суспільства в сталому розвитку. 2. Принципи і положення концепції сталого розвитку. 3. Механізм ефективної взаємодії держави та бізнесу	2	Основна: [1; 3; 8; 9]. Додаткова: [11; 12; 16; 17; 22]
<i>Тема 2.</i> Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	<i>Тема семінарського заняття: "Державна політика як основа формування соціальної відповідальності"</i> 1. Закони України з ефективного співробітництва громадських об'єднань та органів влади. 2. Формування й проблеми реалізації державної економічної політики. 3. Корупція як елемент реальної дійсності	1	Основна: [2 – 6; 8; 9]. Додаткова: [11; 12; 16; 17; 30]
<i>Тема 3.</i> Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	<i>Тема семінарського заняття: "Політика управління соціальною відповідальністю"</i> 1. Інтеграція соціальної відповідальності у підприємство. 2. Навчання персоналу у сфері КСО. 3. Партнерство та інституціональне інвестування. 4. Якість продуктів та послуг	1	Основна: [2; 3; 6 – 9]. Додаткова: [11; 12; 15 – 21]
<i>Тема 4.</i> Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	<i>Тема семінарського заняття: "Права людини на робочому місці"</i> 1. Конвенції Міжнародної організації праці. 2. Закони України щодо професійних спілок. 3. Глобальні принципи Саллівана. 4. Ініціативи з прав людини Глобального Договору ООН	1	Основна: [1; 3 – 6; 8; 9]. Додаткова: [11; 12; 16; 17; 30]
<i>Тема 5.</i> Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	<i>Тема семінарського заняття: "Агенти корпоративної соціальної відповідальності і їхня взаємодія"</i> 1. Формування й проблеми реалізації соціальної відповідальності держави. 2. Конфлікти суспільства, бізнесу, влади. 3. Лобізм як об'єкт корпоративного керування	1	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [11; 12; 15 – 21]

1	2	3	4
Змістовий модуль 2. Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності			
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття:</i> <i>"Екологічна відповідальність як складова соціальної відповідальності"</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Масштаб екологічних проблем. 2. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля. 3. Першорядне вирішення екологічних проблем 	1	<p>Основна: [2 – 6; 8; 9].</p> <p>Додаткова: [11; 12; 16; 17; 30]</p>
Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття:</i> <i>"Декларація соціального партнерства"</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи взаємовигідного співробітництва. 2. Співпраця з органами влади та іншими стейкхолдерами. 3. Розробка соціальних програм. 4. Оцінка результативності соціального партнерства 	1	<p>Основна: [1; 3; 6 – 9].</p> <p>Додаткова: [11; 12; 15 – 21]</p>
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття:</i> <i>"Розроблення бази власних стандартів"</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фіксація параметрів корпоративної соціальної відповідальності. 2. Виявлення реальних досягнень. 3. Ключові індикатори та поняття поточного становища соціальної відповідальності 	1	<p>Основна: [2 – 6; 8; 9].</p> <p>Додаткова: [11; 12; 16; 17; 30]</p>
Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття:</i> <i>"Методики оцінювання соціальної відповідальності"</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Індикатори оцінювання соціальної відповідальності. 2. Система управління та оцінки Лондонської бенчмаркетингової групи (LBG). 3. Збалансована система показників по соціальної відповідальності. Розрахунок соціального ефекту від інвестицій 	1	<p>Основна: [2; 3; 6 – 9].</p> <p>Додаткова: [11; 12; 15 – 21]</p>
Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття:</i> <i>"Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні"</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика і аналіз проблеми. 2. Обґрунтування доцільності розроблення і реалізації Національної стратегії. 3. Зовнішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні 	2	<p>Основна: [1 – 9].</p> <p>Додаткова: [10 – 20]</p>
Усього годин		12	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1.</i> Соціальна відповідальність як засаднича стратегія взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини	<i>Завдання 1.</i> Форми прояву соціальної відповідальності у зовнішній та внутрішній сферах. <i>Завдання 2.</i> Формування й проблеми реалізації відповідальності держави	2	Основна: [1; 3; 8]. Додаткова: [11; 12; 16; 17; 22]
	<i>Завдання 3.</i> Розробка місії, цілей та завдань у сфері соціальної відповідальності	2	Основна: [2; 3] Додаткова: [11 – 17]
	<i>Завдання 4.</i> Оцінювання результативності порядку і форм взаємодії між органами управління та персоналом	2	Основна: [2; 3; 6 – 9]. Додаткова: [12; 15 – 21]
	<i>Завдання 5.</i> Організація тренінгів на робочому місці. Кар'єрне зростання. Компенсації та стимулюючі програми	2	Основна: [4; 9]. Додаткова: [10; 12; 15 – 21]
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 1</i> " Соціальна відповідальність як засаднича стратегія взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини"	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [1 – 30]

Закінчення табл. 6.1

1	2	3	4
Змістовий модуль 2. Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності	Завдання 6. Міжнародний і український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10; 13 – 15; 18; 19; 20; 21]
	Завдання 7. Розробка соціальних програм. Оцінка результативності соціального партнерства	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10; 13 – 15; 18; 19; 20; 21]
	Завдання 8. Алгоритм моніторингу корпоративної соціальної відповідальності. Розроблення бази власних стандартів	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10; 13 – 15; 18; 19; 20; 23 – 26]
	Завдання 9. Експертне позиціювання. Просування соціальної відповідальності	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10; 12 – 14; 18; 21 – 25; 27; 28; 30]
	Завдання 10. Бюджет програми соціальної відповідальності. Завдання 11. Матриця можливих показників при моніторингу та оцінці соціальної відповідальності компаній в Україні	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10; 13 – 15; 18 – 30]
	Колоквіум за змістовим модулем 2 "Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності"	2	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10; 12 – 15; 17 – 19; 23 – 37]
Разом годин за змістовими модулями		22	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1.

Соціальна відповідальність як засаднича стратегія взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини

Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності.

ВАТ "Миколаївцемент" – цементний завод, що входить у групу Lafarge з 1999 р. Профіль діяльності підприємства – виробництво 3 типів на різні потреби ринку. Виробнича потужність становить 1,4 млн тонн цементу на рік. "Миколаївцемент" – це містоутворююче підприємство, його внесок до бюджету Миколаївського району становить понад 60 %, 2010 року вкладено на 5,5 млн грн соціальних інвестицій, а вартість інвестиційних проектів з охорони довкілля за останні 4 роки складає 100 млн грн. Чисельність працівників – 650 осіб. Веб-сайт: <http://www.mykolaiv.lviv.ua/>.

Рівень 1. Опишіть систему безпеки праці та охорони здоров'я, створену на підприємстві.

Рівень 2. Здійсніть SWOT-аналіз цієї системи.

Рівень 3. Порівняйте програми компанії з питання охорони й безпеки праці в інших країнах.

Змістовий модуль 2.

Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності

Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності

Рівень 1. Одним з головних аспектів соціальної відповідальності є екологічна відповідальність. Увага до втілення екологічної відповідальності підвищилася внаслідок загострення глобальних екологічних проблем, а саме: зміна клімату, забруднення довкілля, руйнування екологічних систем, зменшення запасів природних ресурсів тощо.

Яких, з вашої точки зору, основних екологічних принципів необхідно дотримуватися соціально відповідальному підприємству?

Рівень 2. Для відповіді моделюйте реальну ситуацію при обґрунтуванні інвестиційного проекту на вибір:

- 1) завод мінеральних добрив
- 2) завод по виробництву автомобільних шин
- 3) швейна фабрика
- 4) завод з виробництва сірки та її кислот
- 5) коксохімічний комбінат
- 6) металургійний завод
- 7) бойня

Рівень 3. Для відповіді моделюйте реальну ситуацію при обґрунтуванні інвестиційного проекту, сферу діяльності підприємства виберіть самостійно, бажано 3-го рівня по шкалі Лошера.

Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності

Рівень 1. Моніторинг та оцінка залучення стейкхолдерів надзвичайно важлива для налагодження діалогу і забезпечення процесу безперервних консультацій та постійних інновацій. Кожна компанія, яка зобов'язалася залучати стейкхолдерів, розробляє свої показники ефективності. Розробіть показники ефективності соціальної відповідальності на підприємстві, використовуючи стандарт AA1000 – основний стандарт, що визначає правила і принципи роботи зі стейкхолдерами.

Рівень 2. Дайте оцінку участі заінтересованих сторін та вкажіть на підвищення якості впровадження.

Рівень 3. Складіть матрицю стейкхолдерів:

Група стейкхолдерів	Інтереси стейкхолдерів	Оцінка впливу	Потенційні стратегії для формування діалогу, підтримки та усунення перешкод
---------------------	------------------------	---------------	---

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 53 % (76 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (144 години). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

**Завдання для самостійної роботи студентів
та форми її контролю**

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Соціальна відповідальність як засаднича стратегія взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини				
<i>Тема 1.</i> Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Роль інститутів суспільства в сталому розвитку". Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Презентація результатів	Основна: [1; 3; 8]. Додаткова: [11; 12; 16; 17; 22]
<i>Тема 2.</i> Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Формування реалізації соціальної відповідальності держави". Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	7	Письмова контрольна робота	Основна: [2 – 6]. Додаткова: [11 – 17]
<i>Тема 3.</i> Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Корупція як елемент реальної дійсності" Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	7	Презентація результатів	Основна: [2; 3; 6 – 9]. Додаткова: [12; 15 – 21]
<i>Тема 4.</i> Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Глобальні принципи Саллівана" Підготовка до практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна:[4; 9]. Додаткова: [10; 12; 15 – 30]

1	2	3	4	5
<i>Тема 5.</i> Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Лобізм як об'єкт корпоративного керування" Підготовка до колоквіуму. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Презентація результатів. Колоквіум. Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10; 12; 15 – 21]
Усього за змістовим модулем 1		32		
Змістовий модуль 2. Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності				
<i>Тема 6.</i> Екологічна компонента соціальної відповідальності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Масштаб екологічний проблем". Підготовка до практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Презентація результатів. Письмова контрольна робота. Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [5 – 7; 10; 13 – 15; 18; 19; 20; 23 – 26]
<i>Тема 7.</i> Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Розробка соціальних програм". Підготовка до практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Презентація результатів. Письмова контрольна робота. Захист індивідуального завдання	Основна: [1; 3; 8]. Додаткова: [11; 12; 16; 17; 22]
<i>Тема 8.</i> Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Ключові індикатори СО". Підготовка до практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Презентація результатів. Письмова контрольна робота. Захист індивідуального завдання	Основна: [2 – 6]. Додаткова: [11 – 17]

1	2	3	4	5
<i>Тема 9.</i> Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Розрахунок соціального ефекту від інвестицій". Підготовка до практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Презентація результатів. Письмова контрольна робота. Захист індивідуального завдання	Основна: [2; 3; 6 – 9]. Додаткова: [9; 12; 15 – 21]
<i>Тема 10.</i> Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Зовнішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні". Підготовка до колоквіуму. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	6	Презентація результатів. Колоквіум. Захист індивідуального завдання	Основна: [2 – 6]. Додаткова: [11 – 17]
Усього за змістовим модулем 2		30		
<i>Підготовка до екзамену</i>		10		Основна: [1 – 9]. Додаткова: [10 – 30]
<i>Екзамен</i>		2		
Усього		74		

7.1. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) студента є вибіркоким видом поза аудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з даної навчальної дисципліни. Виконання ІНДЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Підготовка ІНДЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою ІНДЗ.

ІНДЗ передбачає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні технології.

Практична значущість ІНДЗ полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики.

Реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем підприємства, на основі його реальних даних за кілька років і результати якої повністю або частково можуть бути впроваджені в практику діяльності підприємства.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядається з різних точок зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації на підприємстві, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення тощо – в тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології полягає в тому, що в процесі виконання аналізу стратегічних позицій підприємства й обґрунтування шляхів удосконалення окремих аспектів предмета та об'єкта дослідження студент повинен використовувати відомості про новітні досягнення в техніці і технологіях дослідження, застосовувати різноманітні методи й засоби діагностичних досліджень, підходи до визначення та обґрунтування вибору критеріїв і показників експрес-діагностування виробничо-економічної системи або її елементів.

У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здатність до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити.

Теми ІНДЗ:

1) *Втручання влади в діяльність компанії: вітчизняний і закордонний досвід.*

2) *Інтеграція соціальної відповідальності у функції структурних підрозділів підприємства*

3) *Економічний ефект від партнерських відносин між роботодавцями та працівниками*

4) *Ефективні форми взаємодії підприємства із зацікавленими сторонами й групами впливу*

5) *Волонтерські проекти та їх ефективність*

Мета ІНДЗ – формування практичних навичок та вміння їх застосувати в процесі вирішення поставленого завдання.

Об'єктом ІНДЗ є процеси господарської діяльності підприємства.

Предмет ІНДЗ – сукупність теоретико-методичних підходів до формування ефективних господарських рішень на підприємстві з урахуванням концепції соціальної відповідальності.

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується студентом самостійно за консультування з викладачем протягом вивчення дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Індивідуальне науково-дослідне завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Студент має надати ІНДЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання ІНДЗ враховуються під час виставлення загальної оцінки з дисципліни.

Вимоги до оформлення. Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Arial, розмір шрифту для основного тексту – кг 14. Міжрядковий інтервал – множник 1,3. Не дозволяються виділення в тексті курсивом та підкреслення.

Обсяг ІНДЗ повинен становити у друкованому варіанті 30 – 40 сторінок.

Кожен розділ розпочинають з нової сторінки. Назви розділів оформляються великими літерами по центру сторінки. Сторінки нумеруються у правому верхньому куту. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться.

Вимоги до змісту. Індивідуальне науково-дослідне завдання повинне складатися з таких елементів, як:

титульна сторінка;

зміст;

вступ (1,5 сторінки);

основна частина (27 – 37 сторінок);

висновок (1,5 сторінки);
список використаної літератури;
додатки (за необхідності).

Вступ повинен відображати наступні елементи: актуальність теми, проблемне поле теми, мету дослідження, об'єкт, предмет, завдання, базу та методи дослідження.

В **основній частині роботи** (може містити декілька підрозділів) студенти повинні:

надати аналітичну оцінку зовнішнього середовища та визначити його чинники, які мають найбільший вплив на господарську діяльність підприємства;

ідентифікувати основні ризики підприємства та визначити рівень значущості кожного з них;

провести оцінку внутрішнього середовища підприємства та сформуванати систему показників-дестимуляторів, які погіршують господарську діяльність підприємства;

розробити заходи щодо формування ефективних рішень господарської діяльності підприємства з урахуванням ризику.

Висновки повинні містити обґрунтовані та змістові, практичні рекомендації щодо ефективних господарських рішень на підприємстві з урахуванням концепції соціальної відповідальності.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Додатки можуть бути включені за необхідності. У разі наявності кількох додатків оформляється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що включається до обсягу ІНДЗ. Кожен додаток починають із нової сторінки. Відповідно до вимог, додаток називають у такий спосіб: "Додаток А", "Додаток Б" і т. д. за алфавітом, за винятком букв Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, при цьому написи "Додаток...", "Продовження додатка..." та "Закінчення додатка..." пишуться малими літерами з першої великої і вирівнюються по правому краю сторінки. Допускається розподіл додатків на розділи типу "Додаток А.3". Ілюстрації, таблиці, формули нумерують відповідно до назви додатка, наприклад "рис. А.3".

7.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку

1. Визначте поняття сталого розвитку.
2. Означте принципи концепції сталого розвитку.
3. Сформулюйте економічну, соціальну та екологічну складові сталого розвитку.
4. Чому у концепції сталого розвитку такою важливою є екологічна складова?
5. Визначте поняття соціальної відповідальності.
6. Які основні міжнародні стандарти лежать в основі поняття соціальної відповідальності?
7. Визначте історичні аспекти соціальної відповідальності в світі та Україні.
8. Проаналізуйте поняття соціального партнерства.
9. Які інститути громадянського суспільства є задіяними в соціальному партнерстві?
10. В чому полягає дія механізму взаємодії держави та бізнесу?
11. В чому полягає дія механізму взаємодії держави та суспільства?
12. В чому полягає дія механізму взаємодії бізнесу та суспільства?
13. Що дає конкретній особі стале соціальне зростання?
14. Чому соціальні чинники так потужно впливають на економічну діяльність підприємства?

Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства

1. Які об'єднання, організації або особи належать до основних економічних агентів соціальної відповідальності?
2. На яких принципах заснована взаємодія економічних агентів соціальної відповідальності?
3. Проаналізуйте взаємодію підприємства з закордонними партнерами на засадах соціальної відповідальності.
4. Розберіть значимість законів України з ефективного співробітництва громадських об'єднань та органів влади.

5. В чому ви визначаєте прозорість та відкритість сучасної соціальної політики в Україні.
6. Які напрями вітчизняної державної соціальної політики їм б додали?
7. В чому полягає реалізація соціальної відповідальності держави?
8. Сформулюйте основні проблеми реалізації соціальної відповідальності держави в Україні.
9. В чому полягає реалізація соціальної відповідальності бізнесу?
10. Сформулюйте основні проблеми реалізації соціальної відповідальності бізнесу в Україні.
11. В чому полягає реалізація соціальної відповідальності громади?
12. Сформулюйте основні проблеми реалізації соціальної відповідальності громади в Україні.
13. В чому полягає соціально відповідальне громадянство?
14. Можна лі сформулювати поняття соціально відповідального громадянства в Україні? Обґрунтуйте відповідь

Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю

1. В чому полягають функціональні обов'язки, права і відповідальність на підприємстві з позиції соціальної відповідальності?
2. Чим відрізняються функціональні обов'язки, права і відповідальність на підприємстві, яке приймає концепцію соціальної відповідальності та на підприємстві, яке не враховує в своїй господарчій діяльності соціальну відповідальність?
3. Чи є якісь привілеї на соціально відповідальному підприємстві для найманих працівників? Якщо є, то в чому вони полягають?
4. На яких принципах створюється система оптимального розподілу функціональних обов'язків, прав і відповідальності на соціально відповідальному підприємстві?
5. Яким чином і хто може оцінити результативність втілення концепції соціальної відповідальності на підприємстві?
6. Як впливає втілення концепції соціальної відповідальності на підприємстві на умови праці найманих співробітників?
7. Чим пояснюється позитивний вплив втілення програм соціального інвестування на соціально відповідальному підприємстві?

8. Наскільки довгим та трудомістким є процес інтеграції соціальної відповідальності у функції структурних підрозділів підприємства?

9. Чи обов'язково підприємству вдосконалювати практики соціальної відповідальності на підприємстві?

10. Хто і як контролює реалізацію соціальних програм на підприємстві?

11. Чи є потреби в навчанні співробітників у разі втілення концепції соціальної відповідальності?

12. Хто займається та за які кошти проходить навчання співробітників у разі втілення концепції соціальної відповідальності?

13. Яким чином проводяться розрахунки корисності від навчання співробітників у разі втілення концепції соціальної відповідальності?

Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності.

1. В чому полягає корисність найманих працівників?

2. Як максимізувати корисність найманих працівників, втілюючи соціальну відповідальність на підприємстві?

3. До яких методів звертаються менеджери з соціальної відповідальності і на підприємстві для збалансування інтересів роботодавців та найманих працівників? Поясніть дію цих методів на прикладах.

4. Що ви знаєте про міжнародні документи, що стосуються встановлення прав людини?

5. Які з міжнародних документів з питання 4 безпосередньо стосуються найманих працівників?

6. Поясніть роль департаменту людськими ресурсами в інтегруванні соціальної відповідальності в організацію.

7. Наведіть Закони України щодо професійних спілок.

8. Як Закони України щодо професійних спілок пов'язано з соціальною відповідальністю на підприємстві?

9. Розкажіть про дію принципів Саллівана.

10. Поясніть виникнення економічного ефекту від партнерських відносин між роботодавцями та найманими працівниками.

11. Що, по-вашому, означає поняття "соціально відповідальний роботодавець"?

12. В чому полягає моніторинг лояльності найманих працівників? З якою періодичністю він проводиться?

13. По-вашому, в чому корисність проведення тренінгів на робочому місці?

14. Як змінюються зобов'язання співробітників у разі втілення на підприємстві концепції соціальної відповідальності?

15. З чого складається поняття етики бізнесу та як воно співвідноситься з концепцією соціальної відповідальності?

Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності.

1. Виділіть основні групи заінтересованих сторін на підприємстві.

2. Дайте характеристику основному міжнародному стандарту, що визначає правила і принципи роботи зі стейкхолдерами.

3. Перечисліть основні завдання аналізу стейкхолдерів.

4. На яких принципах будується "матриця стейкхолдерів"?

5. За допомогою яких засобів наочно відображаються різні відносини зі стейкхолдерами?

6. Визначте організацію процесу комунікації щодо соціальних та екологічних проблем.

7. Визначте поняття діалогу за стейкхолдерами та наведіть приклади використання цього інструменту.

8. Наведіть індикатори необхідності діалогу зі стейкхолдерами.

9. Наведіть принципи, за якими формується державна соціально-екологічно-економічна політика.

10. Які проблеми реалізації державної економічної політики найбільше впливають на соціальну відповідальність держави?

11. Чи відписує принципам соціальної відповідальності втручання влади в діяльність компаній? Поясніть відповідь за допомогою прикладів.

12. З чого складаються основні конфлікти суспільства і бізнесу? Як їх вирішувати? Хто цим займається та чиї інтереси є найбільш важливими?

13. Поясніть поняття лобізму. Наведіть приклади.

Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності

1. Дайте характеристику міжнародним стандартам із навколишнього середовища.
2. Наведіть приклади з поясненнями щодо економічних проявів екологічних проблем.
3. В чому полягає міжнародний досвід впровадження принципів екологічної відповідальності економічних агентів?
4. Як Україна вирішує екологічні проблеми на своїй території? Наведіть приклади.
5. Як пов'язані між собою соціальна відповідальність та захист довкілля?
6. Чому вирішення екологічних питань є першорядним? Наведіть приклади і аргументуйте відповідь.
7. Визначить основні принципи і напрямки соціальної відповідальності у сфері захисту довкілля.
8. Наведіть основні програми з контролю забруднення та захисту довкілля.
9. Дайте визначення основним міжнародним документам щодо навколишнього середовища.
10. Дайте характеристику стандартам екологічного менеджменту.
11. Визначить Стратегію національної екологічної політики України на період до 2020 року.
12. Які основні принципи охорони навколишнього природного середовища ви знаєте?
13. Основні положення Водного кодексу України.
14. Основні положення Лісового кодексу України.
15. Основні положення Земельного кодексу України.

Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності

1. Розкрийте сутність соціальної відповідальності як фактору стійкого розвитку.
2. Яким чином соціальна відповідальність корпорації управляє ризиками?
3. Чому соціальна відповідальність є засобом підвищення ефективності управління?

4. Які дії по облагородженню територій допомагають налагодити діалог зі стейкхолдерами? З якими саме?
5. Наскільки ризикованими є довгострокові інвестиції в соціально-економічні проекти прилеглих територій?
6. З чого складається відповідальність за збереження довкілля?
7. В чому полягає відповідальність перед співробітниками? А іншими стейкхолдерами?
8. Визначте принципи взаємовигідного співробітництва.
9. Як створювати діалог з місцевими громадами?
10. Яким чином соціально відповідальна корпорація формує відносини з органами влади?
11. Яку участь у розробці соціальних програм приймає соціально відповідальна корпорація?
12. Як оцінити результативність соціального партнерства?
13. В чому полягає прозорість ведення бізнесу?
14. Поясніть поняття легітимності форм власності .
15. Наведіть ефективні форми взаємодії із зацікавленими сторонами й групами впливу.

Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності

1. Наведіть алгоритм моніторингу корпоративної соціальної відповідальності.
2. Визначить етапи розроблення бази власних стандартів.
3. Назвіть основні параметри корпоративної соціальної відповідальності.
4. Як проводиться популяризація досягнень в сфері соціальної відповідальності підприємства.
5. В чому в цілому полягає значення та зміст моніторингу соціальної відповідальності?
6. Дайте характеристику ключовим індикаторам поточного становища корпоративної соціальної відповідальності.
7. Визначте основні напрями корпоративної соціальної відповідальності.
8. З чого складається відповідальність кожного громадянина?
9. В чому перебуває відповідальна ділова практика?
10. Визначте поняття відповідальності перед громадою.

11. Як впроваджується трансляція корпоративної соціальної відповідальності на зовнішні зацікавлені сторони?
12. З чого складається комплексна система соціальної відповідальності?
13. Що таке експертне позиціонування?

Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності

1. З чого складається бюджет програми соціальної відповідальності?
2. Наведіть відмінність оцінювання ефективності соціальної відповідальності від оцінювання ефективності фінансових проектів та інвестування.
3. Дайте характеристику волонтерським проектам та оцініть їх ефективність.
4. В чому в цілому полягає значення оцінювання ефективності соціальної відповідальності?
5. Наведіть основні індикатори оцінювання соціальної відповідальності.
6. Дайте характеристику системі управління та оцінки Лондонської бенчмаркетингової групи (LBG).
7. Що розуміють під збалансованістю системи показників по соціальної відповідальності?
8. Як розрахувати соціальний ефект від інвестицій?
9. Що собою являє матриця показників при моніторингу та оцінці соціальної відповідальності?
10. Наведіть етапи складення матриці показників при моніторингу та оцінці соціальної відповідальності.
11. Як використовується досвід світових компаній з соціальної відповідальності в Україні?

Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні

1. Основні положення Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

2. Наведіть основні терміни і поняття, що використовуються у Концепції Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

3. Дайте характеристику проблеми, на розв'язання якої спрямована Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

4. В чому полягають мета і завдання Концепції Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні?

5. Обґрунтуйте доцільність розроблення і реалізації Концепції Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду.

6. Проаналізуйте внутрішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні.

7. Проаналізуйте зовнішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні.

8. Дайте характеристику організаційним та нормативним умовам розвитку соціальної відповідальності в Україні.

9. Визначте розвиток можливостей та компетенцій бізнес-організацій для підтримки їх у реалізації соціальної відповідальності.

10. Позначте складові розвитку соціальної відповідальності в Україні.

11. Які очікуються результати реалізації Концепції Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні у короткостроковому (до трьох років з моменту затвердження Стратегії) періоді?

12. Які очікуються результати реалізації Концепції Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні у довгостроковому періоді?

13. Який термін виконання Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні? Чи корегувався він останнього часу?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:

індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	Лекція проблемного характеру з питання "Роль соціальної відповідальності у реалізації концепції сталого розвитку", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	Міні-лекція з питання "Партнерство та ефективність взаємодії людини, держави, суспільства", банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	Лекція проблемного характеру з питання "Співпраця із територіальними громадами", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу

1	2
<i>Тема 4.</i> Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	Міні-лекція з питання Конвенції Міжнародної організації праці", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	Лекція проблемного характеру з питання Корупція як елемент реальної дійсності", робота в малих групах
<i>Тема 6.</i> Екологічна компонента соціальної відповідальності	Лекція проблемного характеру з питання "Економічні та соціальні прояви екологічних проблем"
<i>Тема 7.</i> Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	Міні-лекція з питання "Принципи взаємовигідного співробітництва", банки візуального супроводу
<i>Тема 8.</i> Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	Міні-лекція з питання "Експертне позиціювання", банки візуального супроводу
<i>Тема 9.</i> Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	Лекція проблемного характеру з питання "Волонтерські проекти та їх ефективність", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 10.</i> Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	Міні-лекція з питання "Зовнішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні", банки візуального супроводу

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення,

прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. При виборі управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання даного методу є розвиток системного мислення студентів, їх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробці ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Стале соціально-економічне зростання"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	<i>Завдання 2.</i> Розробка місії, цілей та завдань у сфері соціальної відповідальності	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 3.</i> Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Політика управління соціальною відповідальністю"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 7.</i> Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	<i>Завдання 6.</i> Розробка соціальних програм. Оцінка результативності соціального партнерства.	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 10.</i> Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	<i>Завдання 10.</i> Матриця можливих показників при моніторингу та оцінці соціальної відповідальності компаній в Україні	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, комп'ютерна симуляція, метод сценаріїв, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;

перевірка есе за заданою тематикою;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування;

проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 1 раз за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Колоквіум проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми

виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання творчого питання є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної *"Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: *"зараховано"* – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо *"не зараховано"*, тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Освітньо-кваліфікаційний рівень "магістр"
Навчальна дисципліна "Соціальна відповідальність"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (стереотипне). Звісно, що кожна компанія визначає своїх власних стейкхолдерів, їх очікування й побажання. Дайте характеристику кожному типу стейкхолдерів гіпотетичної компанії, спираючись на дані таблиці та заповніть таблицю

Таблиця 1

Стейкхолдери	Характеристика	Очікування	Потреби
Власники та акціонери		Отримувати прибуток від бізнесу, заробляти гроші, високі дивіденди та збільшення вартості	Збільшувати віддачу від інвестицій
Менеджери		Кар'єрне зростання, збільшення зарплати, бонуси, пільги	Статус. Бонуси за виконання
Співробітники та їх родини		Отримання більшої зарплати, шанси на просування, збільшення можливостей	Висока зарплата. Достойні умови праці
Споживачі		Низькі ціни, краще якість, добрі послуги, інноваційні продукти	Цінність грошей. Добрі послуги, якісні товари
Постачальники		Елика кількість заказів, успішність для бізнесу	Продати більше за високу ціну. Повторення заказів, лояльність споживачів
Громада		Бізнес створює робочі місця та поліпшувати умови для громади. Постраждає, коли компанія припинить роботу	Зайнятість, соціально-інформаційна структура, екологія, покращення територій
Держава		Податки при успішному бізнесі, чим успішніше – тим вищі податки. Має виплачувати трансферти	Оплата податків, виконання вимог.

Завдання 2 (стереотипне). За останні три десятиліття ХХ століття в західних країнах спостерігається тенденція до підвищення соціально відповідального поведіння організацій, однак разом з тим чітко заявляє про себе тенденція до зниження етичності персоналу. Останнє рівною мірою справедливо й для України. Як боротися із цією проблемою?

Для відповіді скористайтеся методикою, що дозволяє впорядкувати власне розуміння моральної проблеми й винести по її приводу конкретне судження (stakeholder analysis), яка виходить із системного розгляду груп зацікавлених осіб. Складіть потрібну послідовність кроків такого аналізу.

Завдання 3 (діагностичне). Як підраховували аналітики IDS, зниження комп'ютерного піратства в Україні на 10 % за 4 роки збільшить ВВП України на 586 млн доларів і дасть державному бюджету додатково 88 млн доларів як податкові надходження. А якщо піратство програмного забезпечення скоротити на 10 % за 2 роки, то ВВП країни виросте на 755 млн доларів, а податки – на 166 млн. доларів. За даними Microsoft 33 % українських продавців персональних комп'ютерів пропонують покупцям встановити піратське ПЗ або й відразу продають комп'ютери з неліцензійними операційними системами. Які системні цілеспрямовані дії потрібні державі, щоб знизити рівень піратства? Які ви знаєте державні документи, що захищають авторські та суміжні права?

Завдання 4 (діагностичне). Положення міжнародної декларації прав людини втілені у Конституції України. У нашій державі створену значну законодавчу базу щодо забезпечення прав і свобод громадян. Наведіть факти важливості дотримання прав людини компаніями стосовно сфер, які означені в таблиці та заповніть таблицю

Таблиця 2

Сфера	Факти
Здоров'я і безпека	
Економічна дискримінація	
Діти	

Завдання 5 (евристичне). Розробіть концепцію для інтеграції соціальної відповідальності в організацію. При цьому пам'ятайте, що соціальна відповідальність – це комплексне питання, яке включає сім

сфер (табл. 3). Звіряючись з даними таблиці, впишіть концепцію в бізнес-стратегію компанії – мережі роздрібної торгівлі.

Таблиця 3

Сфери соціальної відповідальності						
Організаційне управління	Права людини	Трудові відносини	Чесні операційні практики	Взаємини зі споживачами	Захист довкілля	Розвиток і підтримка громад

Затверджено на засіданні
кафедри політичної економії ХНЕУ ім. С. Кузнеця.
Протокол №___ від "___" _____ 20___р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____.
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (2,5 бали):

- 1,5 бали – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема методики визначення стейкхолдерів;
- 0,5 бала – за наявність і ґрунтовність висновку;
- 0,25 бала – за охайність подання результатів;
- 0,25 бала – за наявність пояснень.

Завдання 2 (5 балів):

- 3,75 бали – за правильне подання та використання методичного апарату, зокрема методикою stakeholder analysis;
- 0,25 бала – за охайність подання результатів;
- 1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 3 (7,5 бали):

3,5 бали – за логіку системних викладів;

2,75 бали – за правильне подання та аналіз державних актів, зокрема акту захисту авторських прав;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

1,0 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 4 (10 балів):

2,5 бали – за логіку системних викладів;

2,5 бали – за правильне подання та аналіз міжнародних правових документів, зокрема міжнародної декларації прав людини;

2,5 бали – за правильне подання та аналіз статей Конституції України, зокрема стосовно прав и свобод людини;

1,25 бали – за аналіз ключових сфер функціонування бізнесу, зокрема відповідності основним правам і свободам у відношенні до стейкхолерів;

0,25 бала – за охайність подання результатів;

1,0 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

Завдання 5 (15 балів):

2,5 бали – за логіку системних викладів;

2,5 бали – за правильне подання та аналіз цілісного підходу до соціальної відповідальності, зокрема корпоративної соціальної відповідальності;

2,5 бали – за правильне подання та аналіз методики інтегрування соціальної відповідальності, зокрема організаційна складова;

2,5 бали – за аналіз ключових сфер функціонування бізнесу, зокрема формування бізнес-стратегії;

3,75 бали – за комплексний підхід до синтезу гіпотетичної ситуації, зокрема моделювання втілення соціальної відповідальності до мережі роздрібної торгівлі.

0,25 бала – за охайність подання результатів;

1,0 бал – за наявність і ґрунтовність висновку.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Год	Методи та форми навчання	ОЦІНКА рівня сформованості компетентностей				
				Форми контролю	Максимальний бал			
1	2	3	4	5	6			
Змістовий модуль 1.								
Соціальна відповідальність як засаднича стратегія взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини					27			
СВ 1	Здійснювати обґрунтування значення взаємодії основних економічних агентів у реалізації концепції сталого розвитку	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	Робота на лекції	0,5
				2	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття "Стале соціально-економічне зростання": 1. Роль інститутів громадянського суспільства в сталому розвитку. 2. Принципи і положення концепції сталого розвитку. 3. Механізм ефективної взаємодії держави та бізнесу	Активна участь у дискусії	1
			2	СРС	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Роль інститутів суспільства в сталому розвитку"	Презентація	0,5
		2	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	<i>Завдання 1.</i> Форми прояву соціальної відповідальності у зовнішній та внутрішній сферах. <i>Завдання 2.</i> Проблеми реалізації відповідальності держави	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
			3	СРС	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i>	Розбір творчого питання	0,5

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4	5	6			
СВ 1	Здійснювати обґрунтування значення взаємодії основних економічних агентів у реалізації концепції сталого розвитку	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства	Робота на лекції	0,5
			Ауд.	2	Семинарське і практичне заняття	Тема семінарського заняття: "Державна політика як основа формування соціальної відповідальності" 1. Закони України з ефективного співробітництва громадських об'єднань та органів влади. 2. Формування й проблеми реалізації державної економічної політики. 3. Корупція як елемент реальної дійсності. Завдання 3. Розробка місії, цілей та завдань у сфері соціальної відповідальності	Активна участь у дискусії Активна участь у виконанні практичних завдань	1
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Формування реалізації соціальної відповідальності держави"	Презентація	0,5
СВ 2	Розробляти оптимальну систему розвитку корпоративної соціальної відповідальності	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю	Робота на лекції	0,5
			Ауд.	2	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття: "Політика управління соціальною відповідальністю" 1. Інтеграція соціальної відповідальності у підприємство. 2. Навчання персоналу у сфері КСО. 3. Партнерство та інституціональне інвестування. 4. Якість продуктів та послуг	Активна участь у дискусії Експрес-опитування	1
			СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Корупція як елемент реальної дійсності" Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	Захист індивідуального завдання	0,5
		5	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5
			Ауд.	2	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття: "Права людини на робочому місці" 1. Конвенції Міжнародної організації праці. 2. Закони України щодо професійних спілок. 3. Глобальні принципи Саллівана. 4. Ініціативи з прав людини. Глобального Договору ООН	Активна участь у дискусії Експрес-опитування	2
СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Глобальні принципи Саллівана"	Розбір творчого питання	0,5			

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
СВ 2	Розробляти оптимальну систему розвитку корпоративної соціальної відповідальності	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 4. Оцінювання результативності порядку і форм взаємодії між органами управління та персоналом	Активне виконання практичних завдань	1
			СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу Підготовка до практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	Захист індивідуального завдання	0,5
		7	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5
				2	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття: "Агенти корпоративної соціальної відповідальності і їхня взаємодія" 1. Формування й проблеми реалізації соціальної відповідальності держави. 2. Конфлікти суспільства, бізнесу, влади. 3. Лобізм як об'єкт корпоративного керування	Активна участь у дискусії	1
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Лобізм як об'єкт корпоративного керування" Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	Захист індивідуального завдання	0,5
	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5	
			2	Практичне заняття	Завдання 6. Організація тренінгів на робочому місці. Кар'єрне зростання. Компенсації та стимулюючі програми	Активне виконання практичних завдань КОЛОКВІУМ	11	
		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до колоквиуму. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	Захист індивідуального завдання	0,5	
	Змістовий модуль 2.							
	Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності						33	
	СВ 2	Розробляти оптимальну систему розвитку корпоративної соціальної відповідальності	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності	Робота на лекції
2					Семинарське заняття	Тема семінарського заняття: "Екологічна відповідальність як складова соціальної відповідальності" 1. Масштаб екологічної проблем. 2. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля. 3. Вирішення екологічних проблем	Активна участь у дискусії Тестування	2
СРС				5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Масштаб екологічної проблем". Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	Захист індивідуального завдання	0,5

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
СВ 3	Приймати рішення по визначенню дій у сфері захисту довкілля	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5
				2	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття: "Декларація партнерства" 1. Принципи взаємовигідного співробітництва. 2. Співпраця з органами влади. 3. Розробка соціальних програм. 4. Оцінка результативності	Активна участь у дискусії Експрес-опитування	2
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Розробка соціальних програм"	Презентація Розбір творчого питання	1
		11	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 7. Міжнародний і український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності	Активне виконання практичних завдань	1
			СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, Підготовка до практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	Захист індивідуального завдання	0,5
СВ 4	Здійснювати оцінку реальних досягнень соціальної відповідальності у всіх сферах господарської діяльності держави	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5
				2	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття: "Розроблення бази власних стандартів". 1. Фіксація параметрів корпоративної СВ. 2. Виявлення реальних досягнень. 3. Ключові індикатори та поняття поточного становища СВ	Активна участь у дискусії	1
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Ключові індикатори СВ"	Презентація	0,5
		13	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Завдання 8. Алгоритм моніторингу корпоративної СВ. Розроблення бази власних стандартів.	Активне виконання практичних завдань	1
			СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	Захист індивідуального завдання	0,5
		14	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5
				2	Семинарське заняття	Тема семінарського заняття: "Методики оцінювання СВ" 1. Індикатори оцінювання СВ. 2. Система управління та оцінки Лондонської бенчмаркетингової групи. 3. Збалансована система показників по СВ. Розрахунок соціального ефекту від інвестицій	Активна участь у дискусії Експрес-опитування	2
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Розрахунок ефекту від інвестицій"	Презентація Розбір творчого питання	1

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4	5	6			
СВ4	Здійснювати оцінку реальних досягнень соціальної відповідальності у всіх сферах господарської діяльності держави	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Завдання 9. Експертне позиціонування. Просування соціальної відповідальності. Завдання 10. Бюджет програми соціальної відповідальності	Активне виконання практичних завдань	1	
			СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	Захист індивідуального завдання	0,5
		16	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття: "Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні" 1. Характеристика і аналіз проблеми. 2. Обґрунтування доцільності розроблення і реалізації Національної стратегії. 3. Зовнішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні	Активна участь у дискусії	1
			СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми "Зовнішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні". Виконання індивідуальних завдань за обраною темою		
	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні	Робота на лекції	0,5	
			2	Практичне заняття	Завдання 11. Матриця можливих показників при моніторингу та оцінці соціальної відповідальності компаній в Україні	Активне виконання практичних завдань КОЛОКВІУМ	11	
		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до колоквиуму. Виконання індивідуальних завдань за обраною темою	Захист ІНДЗ	2	
			Ауд.	2	Передекзаменаційна консультація	Вирішення ситуаційних і практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40
			2	Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білету			
		СРС	10	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів змістових модулів			
Усього годин		144	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100		
з них								
аудиторні		68	47 %	поточний контроль		60		
самостійна робота		72	53 %	підсумковий контроль		40		

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
4	2	2	5	4	3	5,5	4	5,5	5		
Колоквіум					Колоквіум						
10					10						

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Семинарські заняття	Захист індивідуального завдання	Творче питання	Презентація	Експрес-опитування	Тестування	Захист ІНДЗ	Колоквіум	Усього	
Змістовий модуль 1. Соціальна відповідальність як засаднича стратегія взаємодії держави, бізнесу, суспільства, людини	Тема 1	1 тиждень	0,5	–	1	–	–	0,5	–	–	–	2	
		2 тиждень	0,5	1	–	–	0,5	–	–	–	–	2	
	Тема 2	3 тиждень	0,5	0,5	0,5	–	–	0,5	–	–	–	2	
	Тема 3	4 тиждень	0,5	–	1	0,5	–	–	–	–	–	2	
	Тема 4	5 тиждень	0,5	–	1	–	0,5	–	1	–	–	–	3
		6 тиждень	0,5	1	–	0,5	–	–	–	–	–	–	2
	Тема 5	7 тиждень	0,5	–	1	0,5	–	–	–	–	–	–	2
		8 тиждень	0,5	1	–	0,5	–	–	–	–	–	10	12
Змістовий модуль 2. Формування ефективного розвитку соціальної відповідальності	Тема 6	9 тиждень	0,5	–	1	0,5	–	–	–	1	–	–	3
	Тема 7	10 тиждень	0,5	–	1	–	0,5	0,5	1	–	–	–	3,5
		11 тиждень	0,5	1	–	0,5	–	–	–	–	–	–	2
	Тема 8	12 тиждень	0,5	–	1	–	–	0,5	–	–	–	–	2
		13 тиждень	0,5	1	–	0,5	–	–	–	–	–	–	2
	Тема 9	14 тиждень	0,5	–	1	–	0,5	0,5	1	–	–	–	3,5
		15 тиждень	0,5	1	–	0,5	–	–	–	–	–	–	2
	Тема 10	16 тиждень	0,5	–	1	–	–	–	–	–	–	–	1,5
17 тиждень		0,5	1	–	–	–	–	–	–	2	10	13,5	
Усього		8,5	7,5	9,5	4	2	2,5	3	1	2	20	60	

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 12.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Аверин А. Н. Социальная политика и социальная ответственность предприятия / А. Н. Аверин. – М. : Издательство "Альфа-Пресс", 2008. – 96 с.

2. Аверин А. Н. Социальная политика федеральных органов государственной власти / А. Н. Аверин. – М. : РАГС, 2010. – 128 с.

3. Валитов Ш. М. Взаимодействие власти и бизнеса. Сущность, новые формы и тенденции, социальная ответственность / Ш. М. Валитов, В. А. Мальгин. – М. : Экономика, 2009. – 207 с.

4. Кричевский Н. А. Корпоративная социальная ответственность / Н. А. Кричевский, С. Ф. Гончаров. – М. : "Дашков и К^о", 2007. – 216 с.

5. Корпоративна соціальна відповідальність : підручник / О. Гирик, О. Денис, О. Дубовик та ін. ; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф.

Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. А. Я. Кузнецової. – К. : УБС НБУ, 2009. – 258 с.

6. Корпоративна соціальна відповідальність: модель і управлінські практики: підручник для ВУЗів / М. А. Саприкіна, М. А. Саєнсус, Г. А. Місько та ін. – К. : Вид. "Фабований лист", 2011. – 690 с.

7 Лазаренко О. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності, посібник із КСВ / О. Лазаренко, Р. Колиско, та ін. – К. : Видавництво "Енергія", 2008. – 96 с.

8. Основы социального государства : учебник для вузов / под общ. ред. д.э.н., проф. Н. Н. Гриценко, д.э.н., проф. А. А. Шулуса. – М. : Издательский дом "АТИСО", 2009. – 440 с.

9. Тульчинский Г. Л. Корпоративная социальная ответственность (Социальные инвестиции, партнерство и коммуникации)/ Г. Л. Тульчинский. – СПб. : Справочники Петербурга, 2006. – 415 с.

12.2. Додаткова

10. Глобализация и социальная политика развитых стран / Сборник обзоров. – М. : РАН, 2008. – 280 с.

11. Коммуникативная культура. От коммуникативной компетентности к социальной ответственности / под ред. С. В. Титовой. – СПб. : Питер, 2009. – 176 с.

12. Корпоративная социальная ответственность: управленческий аспект: монография / под общ. ред. д.э.н., проф. И. Ю. Беляевой, д.э.н., проф. М. А. Эскиндарова. – М. : КНОРУС, 2008. – 504 с.

13. Назарова Г. В. Організаційні структури управління корпораціями : наукове видання / Г. В. Назарова. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2004. – 408 с.

14. Попов О. Є. Теоретико-методологічні та концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму корпоративного управління : монографія / О. Є. Попов. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 390 с.

15. Попов О. Є. Розподіл та реалізація корпоративного контролю при формуванні капіталу акціонерного товариства : монографія / О. Є. Попов, А. М. Котов, Т. Г. Зайцева. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 360 с.

16. Социальная политика : учебник для вузов / под общей редакцией Н. А. Волгина. – М. : Экзамен, 2008. – 943 с.

17. Туркин С. Как выгодно быть добрым. Сделайте свой бизнес социально ответственным / С. Туркин. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 384 с.

18. Baker Mallen. Arguments against Corporate Social Responsibility. Business Respect. Retrieved on 2008-03-07.

19. Farnham Castle. Corporate Social Responsibility: New Fad or Necessity. Retrieved on 2008-03-07.

20. Jastram Sarah (2007). The Link Between Corporate Social Responsibility and Strategic Management. CIS Papers No.17. Centre of International Studies, Hamburg.

21. Richardson B. J. (2008). Socially Responsible Investment Law: Regulating the Unseen Polluters (Oxford University Press).

12.3. Інформаційні ресурси

22. Всесвітня організація по стандартизації ISO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isotc.iso.org/>.

23. Глобальная инициатива по отчетности экологически ответственных экономик [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [/www.globalreporting.org](http://www.globalreporting.org).

24. Експертно-аналітичний портал, присвячений тематиці корпоративної соціальної відповідальності і стійкому розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.csr-review.net.

25. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua/.

26. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.

27. Регіони України : статистичний щорічник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

28. Сайт Всемирного совета бизнеса по устойчивому развитию [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.globalcompact.org>.

29. Статистична звітність емітентів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua/db/emitent.

30. Центр "розвиток соціальної відповідальності" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.csr.ukraine.org

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Соціальна відповідальність" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник стійкого розвитку					
Визначати значення соціальної відповідальності у реалізації концепції сталого розвитку	Сутність реалізації концепції сталого розвитку на засадах соціальної відповідальності	Знання економічної, соціальної та екологічної складових сталого розвитку. Розвиток людського і соціального капіталу і посилення їх дії на економічну діяльність.	Ідентифікувати форми прояву соціальної відповідальності у зовнішній та внутрішній сферах	Ефективно формувати цілі реалізації концепції корпоративної соціальної відповідальності	Відповідальність за точне формування проявів соціальної відповідальності та цілей її реалізації на підприємстві
Тема 2. Соціальна відповідальність людини, держави та суспільства					
Визначати основних економічних агентів соціальної відповідальності і аналізувати їхню взаємодію	Ефективність взаємодії людини, держави, суспільства	Концепція взаємодії держави з громадянським суспільством. Конфлікти суспільства й бізнесу, влади й бізнесу	Формувати проблеми реалізації державної економічної політики	Грамотно ідентифікувати основні напрямки державної соціальної політики в сфері взаємодії держави з громадянським суспільством	Відповідальність за точність і коректність формування основних напрямків соціальної політики держави в сфері взаємодії з громадами

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю					
Формувати систему оптимального розподілу функціональних обов'язків, прав і відповідальності	Порядок і форми взаємодії між органами управління та персоналом, програми соціального інвестування	Знання правових норм, контролюючих інститутів та інфраструктури, а також функцій структурних підрозділів підприємства	Розробляти місії, цілі та завдання у сфері соціальної відповідальності на підприємстві. Аналізувати і вдосконалювати практики організації соціальної відповідальності	Презентувати проекти соціального інвестування	Інтегрувати соціальну відповідальність у функції структурних підрозділів підприємства
Тема 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності					
Створювати стабільні умови розвитку трудових відносин та збалансування інтересів роботодавців та найманих працівників	Добиватися відповідності основним правам і свободам людини на підприємстві	Знання прав людини на робочому місці. Конвенції Міжнародної організації праці	Максимізувати корисність найманих працівників і роботодавців	Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно розраховувати економічний ефект від партнерських відносин між роботодавцями та працівниками
Тема 5. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності					
Аналізувати взаємодію основних економічних агентів корпоративної соціальної відповідальності	Формування й проблеми реалізації соціальної відповідальності держави	Знання основних тенденцій формування простору взаємодії держави, суспільства й бізнесу	Визначати проблеми реалізації соціальної відповідальності держави	Презентувати тенденції розвитку особистих зв'язків	Самостійно приймати рішення стосовно уникнення тенденцій розвитку особистих зв'язків, лобізму, корупції

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності					
Визначати основні принципи і напрямки соціальної відповідальності у сфері захисту довкілля	Міжнародний і український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності	Знання міжнародних документів щодо навколишнього середовища та стандартів екологічного менеджменту	Визначати економічні та соціальні прояви екологічних проблем	Презентувати результати впровадження принципів екологічної відповідальності	Приймати рішення соціальної відповідальності у сфері захисту довкілля стосовно першорядного вирішення екологічних проблем
Тема 7. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності					
Визначати соціальна відповідальність корпорації як бізнес-стратегія	Сутність та значущість відносин з місцевими громадами та принципів взаємовигідного співробітництва	Знання інструментів управління ризиками та засобів підвищення ефективності управління	Оцінювати результативність соціального партнерства	Презентувати ефективні форми взаємодії із зацікавленими сторонами й групами впливу	Приймати ефективні управлінські рішення щодо позитивного економічного і соціального впливу підприємства на суспільство
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності					
Виявляти реальні досягнення в сфері соціальної відповідальності підприємства	Визначення понять відповідальної ділової практики та відповідальності перед громадою	Знання ключових індикаторів та поняття поточного становища соціальної відповідальності на підприємстві	Розробляти бази власних стандартів	Презентувати алгоритм моніторингу корпоративної соціальної відповідальності	Приймати рішення щодо стратегічних ініціатив і просування соціальної відповідальності

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності					
Здійснювати оцінку ефективності соціальної відповідальності	Відмінність оцінювання ефективності соціальної відповідальності від оцінювання ефективності фінансових проектів та інвестування	Знання індикаторів оцінювання соціальної відповідальності	Скласти матрицю можливих показників при моніторингу та оцінці соціальної відповідальності компанії	Ефективно скласти бюджет програми соціальної відповідальності	Відповідальність за розрахунок соціального ефекту від інвестицій
Тема 10. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності в Україні					
Визначити складові розвитку соціальної відповідальності в Україні	Терміни і поняття, що використовуються у Концепції Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні	Знання організаційних та нормативних умов розвитку соціальної відповідальності	Обґрунтувати зовнішній контекст розвитку соціальної відповідальності в Україні	Ефективно розвивати можливості та компетенції бізнес-організації для підтримки її у реалізації соціальної відповідальності	Відповідальність за підвищення обізнаності щодо соціальної відповідальності серед різних груп заінтересованих осіб

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	14
5. Теми та плани семінарських занять.....	15
6. Теми практичних занять.....	18
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	20
7. Самостійна робота.....	22
7.1. Індивідуальне науково-дослідне завдання.....	25
7.2. Контрольні запитання для самодіагностики.....	29
8. Індивідуально-консультативна робота.....	36
9. Методи навчання.....	37
10. Методи контролю.....	41
11. Розподіл балів, які отримують студенти.....	49
12. Рекомендована література.....	55
12.1. Основна.....	55
12.2. Додаткова.....	56
12.3. Інформаційні ресурси.....	57
Додатки.....	58

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ"
для студентів усіх спеціальностей
всіх форм навчання**

Укладач **Кліменко** Олена Миколаївна

Відповідальний за випуск **Попов О. Є.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 231 ЕВ. Обсяг 63 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

Дк № 481 від 13.06.2001 р.